

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ—ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1931

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",—ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ, 8^Α
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΓΓ. Δ. ΠΡΩΤ. Κ.Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ἀνάγκη τῶν πραγμάτων, οἱ ἀδιάφοροι γιὰ τὴν κατατυράννηση τῶν μαθητῶν καὶ τῶν νέων καὶ γενικά τοῦ λαοῦ, θὰ φρυάξουν καὶ πάλι, ὅπως δὴ ἄρχισαν νὰ τὸ κάνουν. Θὰ μιλήσουν — καθὼς προκειμένου γιὰ τὸ δημοτικισμό — γιὰ διακοπὴ τῆς ἐθνικῆς παράδοσης, γιὰ προδοσίες, γιὰ «ἀπεμπόληση» τῶν πατριῶν καὶ τῆς ἱερᾶς κληρονομίας τῶν «εὐχέλων» προγόνων. Μὰ ὅσοι ἐξετάζουν τὰ ζητήματα νηφάλια, ἀντικειμενικά, ἀπροκατάληκτα, μὲ ἀγάπη στὴν ἀλήθεια καὶ στὸ λαό, θὰ ὁμολογήσουν καθαρά καὶ τίμια πῶς ἡ νίκη τῆς φωνητικῆς γραφῆς ἔχει νὰ προσφέρει στὸ λαό, κοντὰ σὲ ἄλλα, καὶ δυὸ ἀνυπολόγητης ἀξίας καὶ σημασίας εὐεργετήματα: ἀπὸ τὴ μιά μεριὰ λυτρώνει ὅλες τὶς μελλοντικὰς γενεὰς τῶν σχολειῶν — καὶ κοντὰ σ' αὐτὰς καὶ τοὺς ἐκπαιδευτικούς — ἀπὸ τὸν ἀπαίσιο τυραννικό ἐπιβάτη τῆς ἱστορικῆς ὀρθογραφίας: καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀπελευθερώνοντας ὅλο ἐκεῖνο τὸν πολύτιμο χρόνον ποῦ ὡς τώρα ξοδεύοντο γιὰ τὴ διδασκαλία τῆς ἱστορικῆς γραφῆς, δίνει ὅλες τὶς δυνατότητες γιὰ μιὰ βαθύτερη μόρφωση τῆς νεολαίας, ἐπιστημονική, αἰσθητική, κοινωνική, ἀνθρωπιστική.

Οἱ ἐκπαιδευτικοὶ καὶ οἱ διανοούμενοι ἔχουν τὴν ὑποχρέωση νὰ μελετήσουν προσεχτικὰ τὸ ζήτημα τῆς γραφῆς καὶ νὰ ἐργαστοῦν γιὰ τὴν ὀρθογραφικὴ ἀπελευθέρωση καὶ γιὰ τὴν οὐσιαστικώτερη μόρφωση τοῦ λαοῦ. Τὸ κίνημα ὑπὲρ τῆς φωνητικῆς γραφῆς εἶναι κίνημα ἀπολυτρωτικό.

Θ. Α. ΒΛΙΖΙΩΤΗΣ

Καὶ πάλι γιὰ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Κουρέτα.

Ἀγαπητὴ Νέα Ἔστια,

Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Δημ. Κουρέτα. «Αἱ ψυχώσεις εἰς τὴν λογοτεχνίαν,» τόμ. Α', τὸ ἔκρινε στὸ τεύχος σου τῆς 1 Ἰουνίου ὁ ἀγαπητὸς Τ. Α. Μὲ τὴ μελέτη αὐτὴ θ' ἀσχοληθῶ καὶ ἐγὼ ἀργότερα κάπου ἄλλου. Λυποῦμαι μόνο, ποῦ θὰ εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ φανῶ πολὺ αὐστηρότερος ἀπὸ τὸν κριτικὸν σου. Γιὰ τὴν ὥρα, θὰ μοῦ ἐπιτρέψῃς νὰ καταχωρήσω στίς στήλες σου μιὰ σύντομη κρίση, σὰ φιλόλογος.

Πρόκειται γιὰ ἓνα βιβλίον ἀποτυχημένο. Καταπνύεται μὲ τὸ ἀρχαῖο δράμα καὶ ὡστόσο εἶναι ἐκπληκτικὸ, πῶς ὁ συγγρ. δὲν ἐζήτησε νὰ γνωρίσῃ τὴ σχετικὴ βιβλιογραφία, ἔστω καὶ τὴ στοιχειωδέστερη: ἀκόμα τοῦ λείπουν οἱ ἀπαραίτητες γιὰ ἓνα τέτοιο ἐπιχείρημα φιλολογικὰς γνώσεις. (Γιὰ τὶς ἱατρικὰς, ποῦ ἀφθονοῦν ἀλλὰ καὶ τελείως ἀκατάστατα καὶ ἀμέθοδα ἀραδιάζονται, δὲ μπορῶ νὰ ἔχω καμμιὰ γνώμη). Οἱ ἀνόητοι εὐμεριστικὲς ἐξηγήσεις τῶν ἀρχαίων μύθων ἀπὸ τὸν Παλαίφατο, θεωροῦνται ἀντικειμενικὰς ἀλήθειες. Ἔτσι δέχεται καὶ ὁ συγγρ., ὅτι ὁ μῦθος τῆς Ἰοῦς εἶναι παρμένος ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, «ὑπαινίσσεται τὴν ἱστορίαν μιᾶς κόρης βασιλικῆς οἰκογενείας, ἣτις παρεκτρακεῖσα ἔμεινεν ἔγκυος καὶ φοβουμένη τὴν πατρικὴν ὀργὴν ἔφυγε μακρὰν τῆς πατρίδος.» Ὁμοίαι, πιστεύει πιθανότατα, ἂν ὄχι βέβαιη, τὴν ἕπαρ-

ξη τοῦ Διὸς — στάθηκε λέει πραγματικὸς «πρίγκηψ φιλοπόλεμος, ἀλλὰ διήγαγε βίον ἐκλυτον,» — τοῦ Βάκχου — ἦταν «Ἰνδὸς τις κατακτητὴς», — τοῦ Κρόνου κτλ. Παραιοιωπῶ ἄλλες ἀκόμη χειρότερες περιπτώσεις.

Κ' ὕστερα ἡ θέσις τῆς ὅλης ἐργασίας: Κ' οἱ τρεῖς τραγικοί, γιὰ νὰ πλάσουν τοὺς ἠρωῆς των, ἀντιγράφουν πιστὰ, πιστότατα, συγχρόνως τῶν φρενοβλαβεῖς: ὁ Προμηθεὺς ἔχει ὅλα τὰ γνωρίσματα τοῦ παρανοικοῦ, ὁ Τελαμὼν πάσχει ἀπὸ κατάθλιψη ἐξ ἰδιοσυστάσεως: ἡ Μήδεια ἀπὸ μελαγχολικὸν παραλήρημα: ἡ Ἰὼ ἀπὸ παρανοειδῆ μορφήν πρωτογόνου ἀνίας: μὲ ἀπίστευτην ἀφέλεια βγαίνει τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ Κόρη τοῦ Ἰέρωνος ἐπάσχειν ἐξάπαντος ἀπὸ τὴν ἀρρώστιαν αὐτῆ. Καὶ ὁ τραγικὸς χρησιμοποιοῖ τὸ ζωντανὸ αὐτὸ πρότυπον γιὰ νὰ διαπλάσῃ τὴν τραγικὴν μορφήν τῆς Ἰοῦς — καὶ ὁμοίως τὰ καθήματα τῆς διηγόταν τὸ ἔπος ἤδη.

Γιὰ τὴν τέλεια παραγνώριση τῶν νόμων μιᾶς δραματικῆς δημιουργίας δὲ μπορῶ νὰ κάμω ἐδῶ λόγον. Καὶ σ' αὐτὸ θὰ μπορούσαν νὰ βοηθήσουν τὸν συγγρ. φιλολογικὰς ἐργασίας, ὅπως τοῦ πατέρα καὶ τοῦ γιοῦ Wilamowitz, καὶ τώρα τελευταῖα τοῦ Schadeewaldt.

Σὰ φιλόλογος, ἔχω καθήκον νὰ διαμαρτυρηθῶ γιὰ μιὰ τέτοια παραποίηση τῆς ἐπιστημονικῆς ἀλήθειας. Ὡς πότε θὰ ἐξακολουθῆ νὰ βαραινῇ τὴ φιλολογία ἢ κατ' ὄρα, νὰ θεωρῆται οἰκόπεδον ἀδέσποτον στὴ διάθεσιν τοῦ καθενός; Εἶναι παρὰ ἔξοχον, πῶς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας μὲ τὴν ὑπ' ἀρ. 79018 ἐγκύκλιόν του συνιστᾷ στοὺς φιλολόγους καθηγητὰς τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως νὰ προμηθευθοῦν τὸ βιβλίον τοῦ κ. Κουρέτα, «διότι διὰ τῆς ἀναγνώσεως αὐτοῦ εὐφρόνεται αἱ ἀπόψεις, ἀπὸ τῶν ὁποίων δύναται νὰ ἐκτιμηθῶσι τὰ ἀθάνατα ἔργα τῶν Ἑλλήνων τραγικῶν». Λυποῦμαι, εἶμαι ὁμοίως ὑποχρεωμένος νὰ δηλώσω ὑπεύθυνα, ὅτι τὸ βιβλίον αὐτὸ μόνον ἀνυπόστατες γνώμες καὶ κατὰ βάθος σφαλῆρα συμπεράσματα σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἀρχαία τραγωδίαν μπορεῖ νὰ μεταδώσῃ, σ' ὅποιον θελήσῃ νὰ τὸ διαβάσῃ.

Θεσσαλονίκη.

ΙΩΑΝ Θ. ΚΑΚΡΙΔΗΣ

Σχολεῖον Ἐργασίας.

Ἀγαπητὴ «Ν. Ἔστια»,

Ἄν ἔχετε τὴν καλωσύνη καὶ διαθέσιμον χῶρον, μπορεῖτε νὰ φιλοξενήσετε τὴν παρακάτω ἐπιστολήν μου, ποῦ εἶχα στείλῃ στὸ «Νουμᾶ», ἀλλὰ δὲ δημοσιεύθηκε ὁμοίως, γιὰ τὴν ξαφνικὰ μᾶς ἀφῆσε χρόνον ὁ κατημένος ὁ διευθυντὴς του, ὁ Πάνος Ταγκόπουλος.

... Ὅσοι καὶ ἂν βαριέμαι τὴ μαχητικὴν στήν ἐπιστήμην καὶ τὴν τέχνην ἐνάντια σ' ἐπικριτὰς, ποῦ κάθε ἄλλο παρ' ἄγνὰ ἐλατήρια τοὺς σπρώχνουν νὰ σηκώνουν μιὰ ἀηδὴ πολεμικὴν πρὸς ἐπιστήμονας καὶ τεχνίτας, γιὰ τὴν ἰδιαιτέρως λόγους μαζί τους, ἄλλο τόσο θεωρῶ ὑποχρεωσὴν μου ν' ἀπαντήσω στὴν τελευταῖαν κριτικὴν τοῦ δευτέρου βιβλίου μου «Σχολεῖον Ἐργασίας καὶ Ἀρχαῖα Ἑλληνικά», καμωμένη ἀπὸ τὸν κ.

Σπ. Γεωργακόπουλο, γιατί ἡ κριτική του εἶναι εἰλικρινής καὶ ἀνυστερόβουλη.

Οὔτε ὁ χρόνος, ὅμως, οὔτε ἡ εὐγενική φιλοξενία τοῦ περιοδικοῦ σας ἐπιτρέπουν ν' ἀπαντήσω σ' ὅλα τὰ σημεῖα τῆς κριτικῆς.

Δύο εἶναι τὰ κυριότερα ψεγάδια, ποὺ βρίσκει ὁ κ. Γεωργακόπουλος στὴν παιδαγωγική μου μελέτη γιὰ τὴ διδασκαλία τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν κατὰ τὸ σχολεῖο Ἔργασίς: α) γιατί ἀνακατώνω τὸ ἄτομό μου μὲ τὴν ἐπιστήμη μου καὶ β) γιατί τὸ βιβλίό αὐτὸ τὸγραφα στὴ μικτή.

Ἡ πρώτη παρατήρηση πρέπει νὰ ἐξετασθῇ γενικώτερα μὲ τὴν ἀποψη: *σὲ τί σχέσεις βρίσκεται ἡ ἐπιστήμη μὲ τὴν τέχνη*. Ἡ δεύτερα πάλι παρατήρηση μπορεῖ νὰ ἐξετασθῇ μὲ τὴ γενικώτερη μορφή: *σὲ τί σχέσεις βρίσκεται ἡ ἐπιστήμη μὲ τὴ ζωή*.

Α' Ἐπιστήμη καὶ Τέχνη.

Στὴν προκειμένη περίπτωση, λέγοντας «ἐπιστήμη», πρέπει νὰ ἐννοοῦμε τὴν Παιδαγωγική, γιατί περὶ αὐτῆς ἐδῶ πρόκειται. Ὁ κ. Γ. λέει, πὼς ὁ ὑποκειμενισμός, τὸ ἄτομο, πρέπει νὰ λείπῃ ἀπὸ τὸν παιδαγωγό, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀπαραίτητο στοιχεῖο τῆς τέχνης κ' ὄχι τῆς ἐπιστήμης. Ὁ κ. Γ. δὲν πρέπει νὰ λησμονῇ, ὅτι ἡ παιδαγωγική δὲν εἶναι σκέτη ἐπιστήμη, ἀλλὰ εἶναι ἀρκετοὶ καὶ τέχνη, κ' ἐπομένως συνδυάζει τὴν ἐπιστήμη μὲ τὴν τέχνη, ὅπως ὁ συνδυασμός αὐτὸς φαίνεται στὴ μελέτη μου.

Ἄν δὲν ἐπρόκειτο ν' ἀκούσω βουρβαρισμὸ διαμαρτυριῶν ἀπὸ τοὺς περισσότερους συναδέλφους μου, ποὺ νομίζουν, πὼς, ἅμα ἡ παιδαγωγική χαρακτηρησιθῇ ὡς τέχνη, θὰ ἐξευτελισθῇ ἡ δουλειά τους, θὰ τολμοῦσα νὰ εἰπῶ, πὼς ἡ παιδαγωγική εἶναι *πούρα* τέχνη. Ὁχι βέβαια τέχνη σὰν τὴ μαραγγοσύνη ἢ τὴ ραφτική, ἀλλὰ τέχνη καλή, μᾶλλον λόγια *καλλιτεχνία*. Τέχνη δηλαδή, ποὺ ὁ τεχνίτης αὐτῆς τῆς ὑψηλῆς τέχνης ἐνθουσιάζεται μὲ τὸν ἐνθουσιασμό τοῦ καλλιτέχνη ποιητῆ, τοῦ μουσικοῦ, τοῦ χορευτῆ, τοῦ ζωγράφου, τοῦ γλύπτη, τοῦ ἀρχιτέκτονα. Ἄμα λείπῃ ἀπὸ τὸν παιδαγωγό ἡ συγκίνηση καὶ δὲ νιώθῃ τὴ δουλειά του σὰν *θηροσκεία*, τότε ἡ παιδαγωγική καταντᾷ μιὰ πρόστυχη ἀγγραφέα, χωρὶς κανένα ὠφέλιμο ἀποτέλεσμα. Ὁ Pestalozzi, ποὺ στέκει τὸ ὑψηλότερο ὑπόδειγμα παιδαγωγοῦ, δὲν ἦταν ἐπιστήμονας, δὲν εἶχε καμμιά ἐπιστημονικὴ μόρφωση. Ἀλλὰ διακρίθηκε μοναδικὰ ὡς παιδαγωγός μὲ τὸν ὑποκειμενισμὸ του μονάχα ἐνθουσιασμό, μὲ τὸ ἐγὼ του μονάχα. Καὶ μὲ τὸν ὑποκειμενισμὸ του αὐτό, μὲ τὸ ἐγὼ του, δηλ. μὲ τὴν ἰδιοσυγκρασία του, τὴν ἀπειρη ἀγάπη του πρὸς τὰ παιδιά, ἴδρυσεν τὴν ὠραιότερη, ποὺ γίνεται, παιδαγωγική.

Ἐπίσης δάσκαλοι — καὶ εἶναι ἀρκετοὶ — ποὺ χωρὶς νᾶχουν καμμιά σπουδαία ἐπιστημονικὴ μόρφωση, θὰ τοὺς ζήλευσαν ὅπως πολλοὶ μεγαλοσχήμενοι παιδαγωγοί, φορτωμένοι διπλώματα καὶ ἀκαδημαϊκὲς περιγαμνῆς καὶ ποὺ κερνοῦν γιὰ σοφοί. Ἀμὴ δὲ μπορεῖ νὰ φτιάξῃ ἡ παιδαγωγική τὸν ἀνθρώπο ἐπιστήμονα! Τὸ

ἐναντίο, ὁ δάσκαλος μπορεῖ νὰ φτιάξῃ τὴν παιδαγωγική. Καὶ θὰ γίνῃ ἡ παιδαγωγική τόσο ἐπιστημονικώτερη — θέλω νὰ εἰπῶ: χρησιμώτερη, ὠφελιμώτερη, εὐεργετικώτερη — ὅσο τὸ ἐγὼ τοῦ παιδαγωγοῦ εἶναι ὑποκειμενικώτερο κ' ἐμπνευσμένο.

Β' Ἐπιστήμη καὶ ζωή.

Ὁ κ. Γ. κατακρίνει τὴ γλῶσσα τοῦ βιβλίου ὡς μικτή. Ἄφησε τώρα, ποὺ δὲν τὸ παραδέχομαι ὁλότελα, πὼς ἡ γλῶσσα μου στὸ βιβλίό ἐκεῖνο εἶναι ἀληθινὰ μικτή — ἡ γενικὴ «τῆς τάξεως» καὶ δύο τρεῖς ἄλλοι παρόμοιοι τύποι δὲν εἶναι ἀρκετοί, βρὲ ἀδελφέ, νὰ μπασταρδέψουν τὴ δημοτικὴ! — ἀλλά, κ' ἂν ὑποτεθῇ, πὼς μεταχειρίστηκα μικτὴ γλῶσσα, θ' ἀποδείξω, ὅτι ἔτσι ἔπρεπε νὰ γίνῃ, κ' ὅτι, ἂν γινότανε διαφορετικὰ — ἂν ἔγραφα στὴν πιὸ τραβηγμένη μορφή τῆς δημοτικῆς, — θάκανα πολὺ ἄσχημα.

Τὸ βιβλίό μου «Σχολεῖον Ἐργασίας καὶ Ἀρχαῖα Ἑλληνικά» προσρίζεται κυρίως γιὰ τοὺς καθηγητὰς τῆς Μέσης Παιδείας. Ὅλοι οἱ καθηγηταὶ — δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ τὸ κρύβουμε — ἂν ἐξαιρέσης ὁ 90% (καὶ ζήτημα εἶναι, εἶναι ἀνθρώποι συντηρητικοί, τόσο σ' ὅλη τους τὴ ζωή, ὅσο καὶ στὴ γλῶσσα. Στὴ γλῶσσα μάλιστα εἶναι πιὸ πολὺ φανατικοὶ καθαρευουσιάνοι. Ὅταν γράφῃ κανεὶς ἓνα ἐπιστημονικὸ βιβλίό, δὲν τὸ γράφει γιὰ τὰ μαῦρα μάτια τῆς «φιλολογίας», ἀλλὰ τὸ γράφει γιὰ κάποιο πραγματικὸ σκοπό. Ἐγὼ τὸγραφα, γιὰ ν' ἀνακοίνωσω στοὺς συναδέλφους μου, πὼς εἶναι δυνατὸν νὰ διδαχθοῦν τ' Ἀρχαῖα Ἑλληνικά σύμφωνα μὲ τὸ νεώτερο σχολεῖο. Ἄν τὸγραφα στὴν καθαυτὴ δημοτικὴ, θάκανα μιὰ τρύπα στὸ νερό: θάχονα τὸν ἀντικειμενικὸ μου σκοπό: οἱ συναδέλφοί μου, τὸ ἀναγνωστικὸ μου κοινόν, ποὺ εἶναι γνωστὴ ἡ ἀπέχθειά τους πρὸς τὴ δημοτικὴ, θ' ἀηδίαζαν τὴ γλῶσσα κ' ἔτσι τὸ βιβλίό θάμενε ἀδιάβαστο. Ναι, ἀξεφύλλιστο. Θὰ τὸκλειναν ἀμέσως, ἅμα ἔβλεπαν μέσα «τῆς τάξης», «τῆς ἐκπαίδευσης» κλπ., ποὺ ἄλλωστε εἶναι οἱ γνήσιοι τύποι τῆς δημοτικῆς. Κ' ἐγὼ, ποὺ ζῶ ἀνάμεσά τους καὶ ξέρω τίς ιδέες τους, ποὺ θέλω ὅμως νὰ τοὺς κάνω μιὰ (πολύτιμη κατὰ τὴν ταπεινὴ μου γνώμη) ἀνακοίνωση, δὲν ἐμίλησα οὔτε στὴν καθαρεύουσα (γιατί δὲν εἶμαι ὀπαδὸς τῆς), οὔτε στὴ δημοτικὴ (μολονότι προσωπικὰ εἶμαι δημοτικιστής), ἀλλὰ γιὰ λόγους σπουδαίας σκοπιμότητος (κάθε ἄλλο παρὰ ὑλιστικῆς, ἄς μὴ προσποιούμεθα παρανοήσεις), ἔπιασα ἓνα μέσο δρόμο, ποὺ ἀσφαλῶς στὴν προκειμένη περίπτωση ἦταν ὁ πιὸ καλός, δηλ. ὁ πιὸ σκόπιμος. Καὶ τὸ πρᾶγμα φάνηκε ἀπ' τ' ἀποτελέσματά του. Μέσα σὲ λίγους μῆνες, τὸ βιβλίό διαβάστηκε ἀπ' τοὺς περισσότερους συναδέλφους καὶ τοὺς ἄρεσε ὄχι μονάχα τὸ περιεχόμενον, ἀλλὰ καὶ ἡ γλῶσσα, ποὺ, μὰ τὴν ἀλήθειαν, εἶναι κατὰ τὰ 90% δημοτικὴ, ἀκριβῶς σὰν τὴ γλῶσσα, ποὺ μιλῶ αὐτὴ τὴ στιγμή.

Ἔτσι κερδίζει καὶ ὁ δημοτικισμὸς ὀπαδοὺς, σιγά σιγά καὶ ἀσυνείδητα, ἀπὸ τὸ στρατόπεδο τῶν ἀντιθέτων.

Συμπέρασμα

Τώρα μπορεῖ νὰ ρωτήσῃ κανεὶς: καὶ τί σχέ-

ση ἔχουν ὅλα αὐτά, πού λές, μέ τήν ἐπισκεφαλίδα, πού ἔβαλες, «ἐπιστήμη καί ζωή»;

— Μάλιστα, ἔχουν σχέση, καί μεγάλη, τήν ἐξῆς: ἡ ἐπιστήμη σήμερα (τήν ἀκαδημαϊκή φιλολογία ἐννοῶ) εἶναι ἀκόμη καθαρευουσιάνια καί δέν πρέπει νά προσποιεῖται κανεῖς (ὁ συγγραφέας) ὅτι ἀγνοεῖ τοὺς ἀναγνώστες του (ἂν εἶναι καθηγηταί), πού εἶναι ἀρχαῖοις. Ὡστε δέν πρέπει ἡ ἐπιστήμη νά προσποιῆται, ὅτι ἀγνοεῖ τή ζωή. Τώρα, ἂν ἡ ζωή αὐτή, ὅπως πράγματι ἐδῶ συμβαίνει, εἶναι λανθασμένη, ἂν δηλ. ἡ ἐπιστήμη ἐξακολουθῇ νά εἶναι καθαρευουσιάνια, αὐτό δὲ σημαίνει πῶς ἡ ζωή αὐτή παύει νά εἶναι ζωή. Εἶναι μιὰ κακή ζωή. Καί τήν κακή αὐτή ζωή, γιά νά μπορέσουμε νά τήν κάνουμε καλή, πρέπει νά τήν πλησιάσουμε πρῶτα, γιά νά τήν ἐξυψώσουμε ἔπειτα σιγά σιγά. Πρέπει δηλαδή νά ἐνεργήσουμε κι' ἐδῶ, ὅπως οἱ παιδαγωγοὶ ἐργαζόμεστε γιά νά ἐξυψώσουμε τὸ πνεῦμα καί τὸ ἦθος τοῦ παιδιοῦ καί κατεβαίνουμε στό παιδιάτικο ἐπίπεδο, γινόμεστε ὅμοιοι πρὸς τὰ παιδιά, γιά νά τὰ συνεπάρομε σιγά σιγά μαζί μας σὲ ὑψηλότερους πνευματικούς καί ἠθικούς κόσμους.

Κι' ὅπως ὁ παιδαγωγός, ἂν δέν ἐνεργήσῃ ἔτσι καί ἀγνοήσῃ τὰ παιδιά του, θ' ἀποτύχη, ἔτσι κι' ὁ ἐπιστήμονας συγγραφέας, πού δὲ συγγράφει γιά τὰ μαῦρα μάτια τῶν φιλολογοῦντων, ἂν ἀγνοήσῃ τὸ ἀναγνωστικὸ του κοινὸν, πού σκοπὸς του εἶναι νά τὸ ἐξυψώσῃ, θά κάμῃ μιὰ τρύπα στό νερὸ καί θ' ἀποδείξῃ, ὅτι ζεῖ ἔξω τόπου καί χρόνου.

Μὲ ἀγάπη

ΑΝΤ. Ν. ΑΝΤΩΝΑΚΟΣ
γυμνασιάρχης Λιγίου

Ἄκομη δυὸ λόγια

Ἀγαπητὴ «Νέα Ἑστία»,

Ἄπορῶ κ' ἐγὼ πῶς δέν ἐπῆγε ὁ νοῦς μου σὲ ὅσα γράφει ὁ κ. Λαζαρῆς γιά τὸ «Σχολεῖον Ἐργασίας», ἀφοῦ ἔφθασα τόσο κοντὰ στήν ὀρθή του κρίση καί στή βásiμη αἰτιολογία του: Ἀυτενέργεια στό Δημοτικὸ Σχολεῖο, Γνώσεις στό Γυμνάσιο. Νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃ λοιπὸν ὁ κ. Λαζαρῆς νά τὸν συγχαρῶ γιά τὴ σοφὴ του γνώμη.

Καί νά προσθέσω κάτι, ὄχι ἔξω τοῦ θέματος: ὅλα τὰ σκέφθηκαν οἱ παιδαγωγοὶ κ' οἱ ἐκπαιδευτικοί, — τὸ ἐνδιαφέρον (αὐτοὶ τὸ λέγουν «διαφέρον»), τὴν πρωτοβουλία, τὴ φιλοτιμία, τὴν ὁμαδικὴ σύμπραξη... δέν ἐσκέφθηκαν μόνον ἓνα: τὴν ἀσκήση τοῦ πνευματικοῦ ὄργανου, τὴν καθημερινὴ μελέτη, τὴ συνεχῆ χρῆση κι' ἀναστροφή τῶν διδασκομένων ἐννοιῶν. Ἐτσι συνήθως, τὰ πολὺ ἀπλά ξεχνιοῦνται. Μὰ πόσα πράγματα θάπλουστευόνταν τότε! Σπίτι θέλει πρῶτα τὸ παιδί, νά μελετᾷ μιὰ δική του γωνιά, νά βάζῃ τὰ βιβλία του· καί μιὰ καμαρούλα, ἅμα μεγαλώσῃ. Τὶ νά τὸ κἀνὴ τὸ διαφέρον, ἅμα τοῦ λείπουν καί τὰ μέσα κι' ὁ καιρὸς, ἅμα στό σπίτι του περνᾷ σάν ἐπεισόδιο; Καί λίγα παιδιά εἶχαν μόνον τους καί διαφέρον καί

κλίση καί πάθος γιά μελέτη; Ἡ μεγαλύτερή τους δυστυχία ὑπῆρξε νά τ' ἀφήσουν νά μαραθοῦν, ἀπ' τὴν ἀσυνειδησία ἢ τὴν ἀνεπάρκεια τοῦ περιβάλλοντος.

Δικός σου
Τ. ΑΓΡΑΣ

Ἡ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ἡ Νεοελληνικὴ Ποίηση

Στὸ Παρίσι, στὸ φιλολογικὸ σαλόνι τῆς κυρίας Anrel, ὁ κ. André Mitrabel, καθηγητὴς τῆς Νεοελληνικῆς στὴ Σορμπονὴ ἔκαμε τελευταία ἓνα ὄμοιο ἀνάγνωσμα (lecture) γιά τοὺς Νεοέλληνες ποιητές. Ὁ σοφὸς ἑλληνιστὴς εἶχε τὴν καλοσύνη νά στείλῃ γιά τὴ «Νέα Ἑστία» τὸ χειρόγραφο του, πού τὸ μεταφράζουμε παρακάτω.

Ἡ Ἑλλάδα, ἡ χώρα τοῦ ἀτομικισμοῦ, εἶναι, πρῶτα ἀπ' ὅλα, ἡ χώρα τῆς ποίησης. Ἡ ποιητικὴ παράδοση φτάνει ὡς τις πρῶτες ἐκδηλώσεις τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς, καί συνεχίζεται, σχεδὸν χωρὶς διακοπὴ, ὡς τὰ σήμερα. Δέν πρέπει λοιπὸν νά ξεφνίζεται κανεῖς πού ὑπάρχουν ποιητὲς νεοέλληνες. Ἐχομε πολὺ συχνά τὴν τάση νά βάζουμε σ' ἀντίθεση τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα μέ τὴν Ἑλλάδα τῆ σύγχρονη. Ἡ ἀποψη αὐτὴ εἶναι πολὺ ἐπιπόλαιη γιὰτί, παρ' ὅλες τις μεταβολές του, ὁ ἑλληνισμὸς παρουσιάζει στὰ μάτια τοῦ κριτικοῦ καί τοῦ ἱστορικοῦ μιὰν ἐνότητα ἀξιοσημεῖωτη. Ἡ σύγχρονη Ἑλλάδα συνεχίζει τὸ παρελθόν, μέ τὴν ποίηση καθὼς καί μέ πολλὰ ἄλλα. Σ' αὐτὸ δέν πρέπει κανεῖς νά βροῖσκει μιὰν ἀπλή φιλολογικὴ παράδοση, μὰ τὴν ἐκφραση τῶν πρῶτων καί τῶν πρῶτων διαφοροτικῶν μορφῶν τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς. Ἡ ποίηση πάντα παραστάθηκε στίς μεγάλες στιγμὲς τῆς ἱστορίας. Κι' εἶναι τώρα ἓνας αἰώνας, — ἡ Ἑλλάδα, παλιὸς πολιτισμὸς, μὰ νεαρῶτατο ἔθνος, ἤρθε νά πάρῃ τὴ θέση τῆς ἀνάμεσα στ' ἄλλα ἔθνη τῆς Εὐρώπης μέ τὸ μέσο ἴσα-ἴσα τῆς ποίησης· γιὰτί γύρω ἀκριβῶς ἀπὸ τὸν ποιητὴ Σολωμὸ συγκεντρώθηκαν οἱ πνευματικοὶ ὁδηγοὶ μιᾶς κίνησης, πού ἀπ' αὐτὴν βγήκε ἡ χώρα ὅπου, κατὰ καταπληχτικὴ παραδοξότητα, λίγα χρόνια ἀργότερα ἦταν γραφτὸ νά γίνῃ πόλεμος γιά τὸν κεῖρὸ λόγο, — τότες μέ τὴν περιφρημὴ διαμάχη γιά τὸ γλωσσικὸ ζήτημα.

Α'

Ἄν, στήν Ἑλλάδα, τὸ «δικαίωμα τοῦ πεζοῦ λόγου» ἀμφισβητήθηκε γιά πολὺν καιρὸ στοὺς συγγραφεῖς, ἀπεναντίας τὸ «ποιητικὸ καθῆκον» ἦταν πάντα καί εἶναι μιὰ ἱερὴ ἀσχολία. Αὐτὸ τὸ ἀποδείχνει, — γιά νά μὴ μιλήσουμε παρὰ γιά τὸ παρὸν, ἀπὸ τὸ 1821, — μιὰ ὁλόκληρη γενεὰ μεγάλων ποιητῶν: ὄλη ἡ σχολὴ τοῦ Σολωμοῦ, μέ τὸν Κάλβο, τὸ Λασκαράτο, τὸ Μαρκορά, τὸ Μαρτζώκη, τὸ Μαβίλη, τὸν Πολυλά, τὸν Τερτσέτη, τὸν Τυπάλδο, τὸ Βαλαωρίτη, τὸ Ζαλοκώστα. Ἡ σχολὴ αὐτὴ, ἡ λεγόμενη «ἑφτανησιακὴ» ἐξαιτίας τῆς καταγωγῆς τῆς — ξέρουμε ὅτι ἡ νεοελληνικὴ ποίηση ἐκδηλώθηκε πρῶτα